

I. N. J.

ETHNICUS HEBRAIZANS

SIVE

DE SACRIS ETHNICORUM
AB HEBRÆIS.

Cum Consensu Ampliff. FACULT. PHIL.
Academiæ Aboënsis,

Sub

Moderamine,

Admod. Reverend. & Celeb:

DN. TORST. RUDEEN,

Prof. Poës. Ord.

GRADUALI DISSERTATIONE
delineatus,

A

MICHAELE FANT, ERICI FIL:

Ostro-Botbniensi.

Ad diem 27 Octob. An. 1700 faciente
DEO gratiam,

In Auditorio Majori.

Exc JO. WALLIUS.

THE

LIBRARY

OF THE

AMERICAN

LIBRARY

OF THE

AMERICAN

LIBRARY

OF THE

AMERICAN

LIBRARY

OF THE

AMERICAN

LIBRARY

OF THE

AMERICAN

LIBRARY

OF THE

LECTORI CANDIDO!

IN studiorum curriculo conficiendo, uti multa
 utilia aque ac noxia scitu sese offerunt, ita
 sollicita utrinque adcuracione dispici æquum
 est contendenti hoc iter, ut quæ ex usu sunt ab
 incommodis saltim utcumque Voto seceruat. Ut
 mea loquar conamina, animique propensionem,
 Sacris erudiri doctrinis semper sum impense
 delectatus, earumque Scientiarum notitia,
 quæ his literis inserviunt. Ea re cum legenti
 mihi non pauca sese obtulerint, in quibus com-
 peri quæ ratione gens, quæ suo pte vitio arce-
 batur a veris sacris qualia erant Judeorum,
 multa tamen cum his communia habuerit,
 multarum rerum sacrarum gnara, multorum
 rituum studiosa, in quibus utcumq; se confor-
 mare voluerit Judaicis moribus; incessit in a-
 nimum cupido, de hac contexere materia, quæ
 perfunctoriâ operâ deprehendere potui, quum
 me iterata vice quidpiam in publicum dare
 adigunt instituta, quibus obsequi necesse ha-
 beo. Ad præsens itaque argumentum animum
 appuli, cotem esse deputans, quæ hebes meum
 ingeniolum acuere esset potis, quo successu,
 Lector Humane judicabis ipse. Ego sane
 hoc tetigi obiter oppido, ut vides, solidio-
 ri tractatione relicta doctis eruditisque;
 con-

contentas illis calcas subdidisse. Quid vero
rei egerim B. L. hic scientem ocissime faci-
am: scilicet adnixus sum adstruere, Ethni-
corum plurimos rerum Hebraicarum fuisse
gnaros, ad quod demonstrandum mihi a con-
genita de DEO notitia viam straxi; quippe con-
scientia & legis inscripta instinctu eos actos
fuisse, ut ea cuperent scire, quae non nisi a
Numinis peculiari favore, in gentem singula-
ris admissionis, esse eis constabat, certis mul-
tisque indiciis. Causas deinde nonnullas de-
di, ob quas Ethnici ab hoc lumine alieni fa-
cti sunt. Adsertum meum post probatum ibi
ex necessitate, quatenus Ethnici certo cultu
coluerint Deos suos, quem cum natura ipsis
suggerere non potuit, necesse est eos, eum
ex revelatione habuisse, hinc ad specialia, quae
traditione habuerunt nota, scilicet sacrificiorum
& Sabbatorum rationes. persequor post haec
notitiam gentilium, de spiritibus, Creatione,
Diluvio & distinctione aetatum: media etiam
per quae in hanc cognitionem facile venere
paucis adperui: miracula nempe DEI & sa-
lennis cultus instaurationem in peridoneo or-
bis loco. pagellas tandem meas quibusdam
Ethnicorum testimoniis clausi. Tuum est,
B. L. equi consulere & dextrè conata inter-
pretari. Vale, & rem feliciter gere.

I. N. J.

§. I.

mnis ævi mortales, utut
a cœcitate innata, sinistra
educatione & perversa in-
formatione, in tantum
non infinita errorum præ-
cipitia sese dederant: eo tamen de-
mentia nullus eorum est redactus, quin
ex viribus animæ congenitis, notitiam
talemq̃ ualem, de omnium rerum Mo-
deratore in æternum benedicto Deorum
DEO habuerit & ratiocinando colle-
gerit talem superiorem existere poten-
tiam. DEI enim existentiam qui igno-
rat seipsum ignorat: de hac qui dubi-
tat, nodum in scirpo quærit: qui ne-
gat cum ratione insanit: Gentilium te-
stimonia pervertit, imo quod multo ma-

ximum est, DEO in scripturis loquenti fidem non adhibet. Quam rem ulterius si tangerem, nihil nisi crambem non his, sed millies coctam adponerem. Quod autem Ethnici hac notitia tam parce usi sint, in detestandam Idololatriam & libidines nefandas prolapsi, causæ ad sunt perplurimæ: sic si originem Idololatriæ spectemus, tum certum est Diabolum inibi in utramvis neutiquam conquievisse aurem, verum manibus pedibusque noctes & dies hanc rem confecisse: cui adstipulabatur, hominis ad Idololatriam propensio, quam ex præcepto Decalogi primo & negativo concludere vult Pufend. (a) Et si mihi liceret in acervos Mercurii lapidem immittere huc facere dixerim locum Deut. 4. a vers: 15: ad 20. Præterea homines corporei ipsi & corporeis rebus adsveti, vix credere voluerunt quod oculis non viderunt, (quod vulgo adhuc evenit iis, qui vacuum credunt, quia aërem non vident). Audiendus, & hic in primis Ma-

ximus Tyrius est, (b) qui, cum instituta
dissertatione quæreret: *utrum Diis di-
cande essent Statue?* excogitatas eas esse di-
xit ad sublevandam humanæ mentis infir-
mitatem, & memoriam summi Dei sublevan-
dam: pedetentim vero in crassiores I-
dololatriam hæc degenerasse facilis est
conjectura. propagatus autem est Ido-
lorum cultus non solum has per cau-
sas, verum maxime informatione per-
versa, Doctorumque auctoritate; ho-
rum enim quanta sit vis nemini igno-
rum deputo. Sic præconceptæ opinioni
potius quam dictamini rationis adhæ-
rebant, circa illam quiescebant, culturâ
mentis neglectâ, eratque ipsis pro ra-
tione, Sacerdotum dictatoria voluntas.
quod adhuc apud maximam partem
hominum pro dolor, usu venit. Quam
periculosum vero Ethnicis erat, a com-
muni recedere sententia, postquam se-
mel inveterata fuit, πολυθῆαιον aversan-
tium exempla nos edocent, illi enim vel
pro Atheis habebantur, vel neci da-
bantur.

A2.

(b) diff. 38.

§. II.

Ad cultum vero DEI quod adtinet
qua *ipsam rem*, Cultus debitores se
esse ex natura sciverunt, *modus* vero i-
psis minimé erat notus. nisi enim aliud
sublimius gratiæ lumen accessisset, nun-
quam illi operosissimis etiam deducti-
onibus liquidò perspicere potuissent,
quæ illa veneratio, quis ille cultus, qui-
bus actibus constans, qui DEO præ-
stitus probetur, & quidem ita probetur,
ut veri cultus commoda, quæ maxi-
mam partem post hanc vitam obtin-
gunt, ferat: ut bonum secuturi seculi ad-
ipiscantur, malum secuturum devitent.
bona enim malaque venturi seculi, quæ
ipsa anima, ejusque interior vis, quasi
præfagiunt, immortalitatis sensum ar-
guunt: in his autem quæ via, quis mo-
dus ineundus, ut bona & commoda il-
la sublimiora adsequatur, & mala evi-
tet, sibi relictæ, sagacissima etiam ho-
minis ratio, nunquam adinveniet. idque
eo minus, quod ea bona juxta & mala
post hanc vitam, nec illi ita nota sint.
Id

Id tamen homo recte collegit, cum persentiscat DEUM se cultus sui intelligentem & capacem condidisse, se pariter agnoscat devinctissimum, ut cultum præstet Numini probatum: & quod unâ bonitati Conditoris conveniat, suum cultorem super vero cultu præstando sufficienter informare. Hinc bene Danhau:
(c) Gentilibus constabat DELLM esse colendum non quovis modo, sed quem ille præscripsit; cum nemo herus ministrari sibi velit ingenio serbi, sed suo. Oportere igitur in mundo esse aliquod lumen, quo beneficium Numen suam voluntatem dictaverit, ac id quærendum esse. Cultum etiam Numinis a nemine nisi ab ipso DEO esse discendum, scripta Ethnicorum tatentur: attemperatè enim super hac re verba facit Plato: (d) Non docuerat quisquam cultum Numinis nisi DEUS Dux fuerit. Hæc eadem Pythagoræorum Sententia est: scilicet, non facile est dignoscere quibus delectatur Deus, nisi quis eum, qui DELLM audivit vel DELLM ipsum audiverit vel divina arte, eam sibi sapientiam comparaverit.

§. III.

(c) Hodof. pag. 629. (d) Epenom.

Hinc consequitur jam sacrificia Eth-
nicorum cruenta, revelationi suam
debere originem; nam nulla adparet
ratio homini a natura, quare **DEUS**
actum tam pium atrocibus adeo ritibus
vestitum, ab initio statim inter suum
cultum receperit, & non alium mitio-
rem. A natura ea non esse adprobarem
ulterius, nisi ex commentario bono fa-
cerem ego non bonum; ad unquem e-
nim hanc rem confecit Reverendis: in
Ch: Pater Doct. **JOH: GEZELIUS** in disser-
tatione auro contra æstumanda: De **IN-**
STINCTU SACRIFICANDI in Gen-
tilibus, Upsaliæ habita An: 1670. Quod
vero hic mos apud omnes Gentes in u-
su fuerit, inde esse arbitror, quod a pri-
mis suis parentibus hunc traxerint,
circa quem eo libentius conquiesce-
bant, quod a natura nullum habuerunt
colendi modum. Diabolus etiam ut in
aliis, sic maxime hic, simiam **DEI** egisse
censendus est. Ritus præterea circa
sa-

sacrificia Ethnicorum adhibiti, ad calendas græcas ex natura eruuntur. In scriptura vero sacra plurimos intueri licet, in multis enim sic conveniunt ritus sacrorum Gentilium, & Hebræorum ut nil supra: sic ut Hebræi *Sacrificare* efferunt per *קָרַב*; ita Latini id faciunt per *facere*: hoc penes utrosque, Sacerdotes loti, ornati, devoti, peragebant: animalia, mactata, de coriata, parrita, sale aspersa, cum sanguine in aras imponebant comburebantque; non quovis igne, verum peculiari, huic negotio sacratio. Sed ut omne simile etiam est dissimile, sic & hoc hic ulu venire certum est. Singillatim quod ad finem & ulum adtinet. Siquidem apud solam Eberi familiam, cum usu & sine remansit vetus sacrificiorum ritus, reliqui vero finem & usum eorum ignorarunt, atque ita amisso nucleo, retinuerunt corticem, verba sunt Cui: Diet: (e) Circa ritus etiam aliquam differentiam conspiciere est, quam in rem Diet, l. a. Si excutien-

tur

(e) in *Antiq. Bib.* pag. 207.

sur sacrificia profana superstitionis, proderit
 quid acceperint (Ethnici) a prima patrum ve-
 rustissimorum traditione, quibus quo vixere
 propinquiores eo meliores lacinias & simbrias
 assuerunt suis sacris e quibus non difficile ju-
 dicatu de panno. Hinc ratio dari potest
 cur nostrates olim pauciores ritus cir-
 ca sacra sua adhibuerint quam aliæ
 gentes, scilicet quia remotiores ab He-
 bræis erant: nisi quis dixerit me illud
 loco apponere, quod demirandæ con-
 stantiæ & severitati veterum Gotho-
 rum erit adnumerandum.

§. IV.

Deinde inter Sacra Ethnicorum repo-
 no morem sabbathorum apud eos-
 dem, de illis id certo præsupponens
 constare, quod otio religioso colere
DEUM etiam certis & præstitutis die-
 bus pro innumeris suis beneficiis, juri-
 naturæ maxime sit consentaneum, iti-
 dem calculo Maximorum Theologo:
 Quod vero septimus dies in circulo
 hebdomario quovis, sit præter cæteros
DEO

DEO singulariter sacer habendus, illud
 juris positivum esse constat. Ethnicos
 tamen septimum diem suo modo sa-
 crum habuisse, Autores passim tra-
 dunt, in quam rem sic loquitur Do-
 ctissimus Desiderius Heraldus : (f)
fane dies saturni qui erat septimus otio &
quieti fuit veluti assignatus; nec apud Romanos
solum & Græcos, sed apud gentes pene omnes,
quod observat Josephus contra App.
Super hac re etiam fatur Doctus: Hæ-
tius hæc verba: (g) Sabbata peculiari aliquo
cultu Romanis fuisse observata, ex Ovidio (h)
Seneca (i) Vulpatio Gallicano (k) & veteribus
Calendaris manifestum est sed magis ex Dio-
ne, (l) qui numerandorum per hebdomadas
dierum modum, sua ætate apud omnes homi-
nes, præsertim vero Romanos usitatum fuisse
tradit. Unde quæso hunc hausere ritum,
nisi ex ulu & traditione parentum, qui
postea per famam & observationem ab
Hebræis acceptam, firmabatur. Verum

B

ne

(f) ad Apol. Tertul. (g) Demonst. Evange
 pag. 235. (h) arte aman. l. 1. (i) Epist. 95.
 (k) Abid. c. 6. (l) lib. 36.

ne hic operam perdam, lectorem remitto ad dissertationem, maximo acumine & doctrina elaboratam, a Cl. M. Henrico Brenner de Hebdomade Feriata, Upsalæ A. 1691, cujus hæc sunt verba : (m) *Non igitur ambigere a quo lectori licet, quominus erit dicendum omnem dierum hebdomados originem singularum gentium in quantum Ade eos esse posteros non negabitur, esse ipsis per propagationem ab Ada transmissam, eamque primum veteris cujusdam ritus immunitate fuisse observatam.*

§. V.

Jam subit animum cogitatio de Spiritibus : nempe demirandum Ethnicos hos noscitasse, ubi tamen Saducæi scriptura sacra gaudentes eosdem pernegaverint Act: 23 8. Hac vero notitia Ethnicos solus privat, qui unquam in, vel ex, eorum scriptis offendit voces: Dæmon, Genius, Lares, & forte Dii minores Gentium in hanc rem fusc Vos-

Vossius (n) nec non Huetius. (o) utut enim etiam per alias vias sibi harum spirituum cognitionem adquirere potuerunt Ethnici, in illis tamen traditionem familiam ducere Eruditorum est opinio vide Vossium (p).

§. VI.

Ab Angelorum commemoratione; de labor ad originem mundi, de qua Ethnicorum perplurimi sic edisserunt ac si Mosis scriptis oculis usi fuissent, quorum effata conscribere immensum opus foret, quam ob rem potiora quædam adponam, Inprimis Platonis sententiam, de quo Hierocles (q) sic loquitur: *hæc speculatio juxta Platonem, Deum ipsum statuit omnis aspectabilis mundi Opificem, quem à nulla re subjecta artifex eduxerit; cum propria ejus voluntas sufficiat ut res existant.*

Quæ mere Mosaica sunt inquit Huetius (r) ut & quæ de siderum procreatione disserit. Uterque enim Moses & Plato posita ea dixit
in

(n) de oriu Id: pag. 40. (o) Alnet. Quest. pag. 116. (p) de: ori. Id: pag. 41. (q) lib. de provid. & fato. (r) Alnet. Quest. pag. 139.

in caelo ad generationem & distinctionem
 temporum, & quemadmodum factum id vult
 Plato a verbo & mente διὰ λόγου & ἔκ κεν διανοίας
 ita factum id canit David, verbo Dei &
 Spiritu oris ejus psal. 33. 6 De Anaxa-
 gora scribit Eusebius, (s) ipsam scriptioni
 suæ hoc fecisse initium: omnia simul e-
 rant, deinde mens superveniens ea in ordi-
 nem digessit. Huic Socratem annecto, quem
 dixisse Aristobulus (t) fateatur: videri se vo-
 cem DEI mundum molientis audire, cum u-
 niversi hujus ornatum contempleretur. Egre-
 giè præter cæteros de mundi primor-
 dio Mosaico sane ordine canit, Ovidius
Ante mare & terras & quod tegit omnia cælum, (u)
Unus erat toto Nature vultus in orbe,
Quem dixere Chaos: rudis indigestaque moles
& vers; 21. Hunc DEUS & melior lisam na-
tura diremit.

Hæc vero antedicta, non ex natura
 verum ex revelatione esse deprompta,
 omnibus constare sentio. Doct: Qven-
 stedius. (x)

§. VII.

(s) Pref. Evang. lib. IV. c. 14. (t) apud
 Clem. Alex. (u) Metamor. lib. 1. v. 5.

(x) Syst: Theol: De Creat: pag; 429

§. VII.

Jam ordo postularer ut aliquibus etiam probarem Ethnicos Diluvii habuisse notitiam, utut eam fabulis involutam & refertam dederint, verum cum hoc laxum jam satis volutum sit, hoc ego supersedeo. suffuratos tamen esse Ethnicos multa a Noachi diluvio, ac Deucalionis & Ogygis assuisse, in vado est ex illis, quæ adferunt de fabricatione arcæ, ingressu animalium in eandem, emissionem columbæ & quæ sunt plura similia.

§. VIII.

Hebraismum demum sapere, quis non videt, distinctionem ætatum, in *Auream, argenteam, æneam & ferream*; sive harum initium cum Vossio (y) capere velimus ab Adamo, sive cum Bocharto (z) a Noacho deducere (impar enim ego sum tantorum heroum dirimere litem, certissimum tamen est Ethnicos, aureæ ætatis descriptione respexisse ad vitam primorum hominum sanctam

(y) Chron. sac. pag. 2. (z) Pheleg. 256.

Etiam & minus fucata, eorum innocentiam simplicitatem & felicem abundantiam, qua de re hunc in modum chor-
das movit Ovidius: (a)

*Aurea prima fata est etas, que vindice nullo,
Sponte sua sine lege fidem rectumque colebat.
Vererat eternum, placidique tepenibus auris
Mulcebant zephyri natos sine semine flores.
Nec est ut prætendat quis Ethnicos hanc
sectionem temporum a statua Danielis,
quæ ex hisce quatuor metallis constabat
lumsisse, quippe hoc refellit Do-
ctiss: Vossius his verbis: claruit Daniel
post olympiadem 50. annis amplius ducentis
post Hesiodum, qui tanto ante hunc ætatem
pro quatuor metallis divisionem attulit.*

§. IX.

Hæc & perplurima Hebræorum specia-
liora (quæ tamen omnia hoc exerci-
tio concludi nec possunt, nec institutum
permittit:) unde Ethnici suboltecerint: in
his operæ est pretium paucis cunctari:
in

(a) Metam. lib. V. 89. (b) 107. (c) Ch. sac:
pag. 5. 56.

in primis igitur hic monendum, traditionem Patriarchalem huic non minimam dedisse Symbolam. Præterea & illud pro certo habendum, quod miracula ista, quæ DEUS penes populum Hebræum edidit, non ei fini tantum fiebant, ut credentium fides confirmaretur, verum etiam ut Eθνici qui vias suas depravarunt, illis monerentur, invitarentur & informarentur aliquo in loco speciali ratione revelasse se omnipotens Numen, qui tanta facere solus potens erat: quare ubi DEUS potentiam suam Pharapni manifestare voluit, miraculis id egit Exod: 7. v. 3. 5. Quo autem hæc ulterius ad oculum pateant hanc rem hic brevi narrabo. Et ut ab Abrahamo occipiam qui multis DEI miraculis celebris erat, Sodomæ autem & Gomorrhæ igne cælesti deletionem, & uxoris Lothi in statuam salis conversionem, quæ ejus ætate eveniebant, hic meminisse juvat, hæc enim quanta miracula fuere (& ni fallor adhuc sunt cernere est Sap: 10: 7. Pfeif.

Pfeiff (d) quinimo & Ethnici de harum
 everfione loquuntur utpote Strabo (e)
 Tacitus, (f) Solinus. (g) Nec etiam
 abfimile eft fabularum Artifices fuas
 percelebres transformationes a fama
 transmutationis uxoris Lothi trax-
 iſſe, præſertim cum in antiquitati-
 bus Sinarum reperire licet: *Lutiemam*
mulierem, forma præter ceteras, viſâ in cœ-
lo leonini capitis formâ, in ſtatuam auream
fuiffe converſam. Sunt & Ethnici, qui in
 Carnia hominum cadavera Demonis arte,
 in ſtatuas falſo converſa fuiffe dicunt. Abra-
 hamum excipiunt filius Ilacus & Ne-
 pos Jacobus, quibus DEUS mira gra-
 tia adfuit, eoque nobiliori dignatus,
 quod inter gentes degebant. Filium e-
 tiam Jacobi Joſephum DEUS, ſumma
 ſapientia, prudentia & eminentia penes
 Ægyptios ornavit, quod in omnibus
 terris notum erat Gen: 41. v. 57. In his
 tamen maxime advertenda ſunt mira-
 cula illa plus quam ſtupenda, quæ Deus
 edi-

(d) *Dub. dex. ad. h. l.* (e) *Lib. 16.* (f) *Lib. 9.*
Hiſt. 6. 7. (g) *cap. 38.*

edidit, educendo populum Hebræum ex Ægypto per mare rubrum, errare faci-
ciendo in deserto & introducendo eum
in terram Canan, de quorum miracu-
lorum fama apud Gentes videatur Num.
14: 13: 14. 1. Sam: 4: 8. & 6: 6. Et cum mi-
nister DEI Moses in hisce miraculis eden-
dis maxime baculo usus sit, inde sane est
tam frequens mentio baculorum in
prodigiosis facinoribus edendis penes
Gentiles, utpote Brachmannorum, (b)
Palladis, Tiresiæ, Circes, Bacchæ, (i)
qui demissus in terram serpentis instar
humi repere vilus est, Mercurii ser-
pentibus impliciti. Sic quid aliud est
quam umbra transitionis Hebræorum
per mare Rubrum vel Jordanem, quod
commentatur Homerus (k) *Scamandrum*
fluvium in Achillis perniciem tumefactum, a
Vulcano fuisse siccatum. Item Neptuno supra
fluctus currum agenti, mare aquas diduxisse.
Ichthyophagi maris Rubri accole, a maioribus
se accepisse ferebant, ingenti & insolito astu,

C

aquas

(b) *Philost. vit. Apol. lib. 3. cap. 4. & 5.*

(i) *Nonn. Dion. lib. 45. (k) Iliad. 21.*

*aquas in contrariam partem ita quondam
fuisse submotas, ut fundus appareret, rur-
sumque revolutum mare, pristinas sedes re-
cuperasse. Ulterius considerationem me-
retur statio solis tempore Josuæ, ad
quod alludere videtur Trinœctialis Jovis
cum Alcumena concubitus, fabula Græcis
pervulgata: figmentum Homeri: Palla-
dem in gratiam Ulyssis & Penelopes protra-
xisse noctis spatium & auroram sub oceano
detinuisse. Nec minoribus miraculis Deus
Ecclesiam suam coronavit temporibus
Regum, ut a Saule narrationem insti-
tuam, cujus diebus David Goliath pro-
stravit. Qui David postea sibi fecit no-
men magnum, apud Syros, Moabitas, filios
Ammon, Philistæos & Amaleck, apud Hadad-
Eser filium Rechobi Regis Sabe. (l) Salomo-
nis etiam tempore mirum in modum
ad Ecclesiam invitati sunt Gentiles: non
solum Ægypti, per conjugium filiæ
Pharaonis, quam ducebat Salomon, (m)
Verum etiam celebre erat nomen ipsius
inter*

(l) 2. Sam. 8. 12. (m) 1. Reg. 3. v. 1.

Inter omnes gentes circumcirca ob incomparabilem ipsius sapientiam (*n*) *Ideo venerunt ex omnibus populis, ad audiendum sapientiam Salomonis, à cum omnibus Regibus terre qui audierunt de sapientia eius.* (*o*) Sigillatim Regina Arabiæ. Nec prætereundum est miraculum illud omnium miraculorum mundi, Templum scilicet a Salomone exstructum & consummatissimum, circa quod etiam Atrium Gentium erat. Nec certe sine causa fecisse, aut sine effectu abivisse, censenda est precatio ista, quam Salomon pro gentium in Templo orantium exauditione fudit. (*p*) Illustris etiam (absque dubio) amplificatio gloriæ DEI facta est per navigationem Salomonis Ophiriticam (*q*).

§. X.

Exactis autē Salomonis diebus, utut indies magis magisque obscurata sit facies
Eccle-

(*n*) 1. Reg. 5. v. 11. (*o*) v. 14. (*p*) 1. Reg. 8. v. 41. (*q*) 1. Reg. 9. 28.

Ecclesiæ per idololatriæ squalores, haud tamen miraculis destituta fuit, per Prophetas, inprimis Eliam & Elisæum edita, prioris enim sacrificiū, cum aquis superfluis, igne cœlesti consumtū est, (r) posterior vero, Naaman Syrum leprosum sanavit, (s) occulta Regis Syriæ consilia Regi Israelis manifestavit (t). Hisce etiam temporibus Propheta Jonas concionem ad Ninivitas habuit. Quam ansam vero habuerint Gentes veniendi in cognitionem revelationis, & venisse etiam postquam deportati fuerunt filii Judæ & Israel, ex libris Danielis, Esdræ, Ester & Apocryphis quibusdam concludere licet, in Canonicis maxime elucent miracula, quæ Danielis libro continentur, hæc quid penes Gentilium Reges effecerint ex Epistolis Nebochadnezaris (u) & Darii, Catholicis, palā est, de posteriori enim sic extat (x) *Tunc Rex Darius scripsit omnibꝫ populis, gentibꝫ & lingvis, qui habitant in omni*

ter-

(r) 1. Reg. 18. v. 38. (s) 2. Reg. 5. (t) 2. Reg. 6. 8.

(u) Dan. 3. v. 31. (x) Cap. 6. 26.

terra. Quod etiā hæc notitia DEI revelata apud Reges Babylonios non momentanea fuerit, ex collatione libri Danielis & Elræ coram est. Adde etiam Christernum Mathiæ.(y) Nec non quæ de Magis ad Christum venientibus a Commentatoribus & aliis adferuntur. Prætera cum in omnes terras Hebæi erant depulsi (z) quid veritati similius, quam ut eos, quicum vitam viverent de DEO & rebus Divinis informaverint: præsertim cum Hebræi ea indole erant, ut Profelytos sedulo & anxie captaverint, *mare & aridum circummeuntes ut vel unum facerent.* (a) De Profelytis jam brevitati studens nihil dicam, quorum tamen plurimi propter notitiam, quam de veritate religionis Hebræorū acceperant, tales creati sunt; nec erant hi apud Hebræos ex una tantū gente; *sed ab omni gente quæ sub cælo sunt* (b) Quem locum de Profelytis Justitiæ capien-

(y) *Theat. Hist. ad acta Eccles. Reg. Babyl.*

(z) *Jerem. 23. v. 3. 8.* (a) *Matth. 23. 15.*

(b) *Act. 2. 5.*

piendum esse dicit Joh: Leusden. (c)
 Multum etiam ad meum adsertum con-
 terunt Samaritani suo cum templo &
 Pentateucho: hi quippe nihil aliud erant
 quam mixtio quædam ex Hebræis &
 Gentibus. Templum etiam Ægyptium
 & 70, Interpretum versio a me stant. de
 quibus videsis Pfeifferum. (d)

§. XI.

Adveniens autē CHRISTUS JESUS,
septi intergerini parietis Solutor, (e)
 adventum suum toti mundo salutarem,
 non tantum stella maximē nobili, indi-
 cavit, verum etiam doctrinam suam e
 sinu patris depromptam Judæis ac Gen-
 tibus patefecit. Et inenarrabilibus mi-
 raculis confirmavit. Cujus tandem mor-
 tem summe salutiferam, non tam homi-
 nes (proh dolor) quam terra sua com-
 motione, petræ, sua discissione, sol, suo
 præternaturali deliquio lugebant, ejus
 eti-

(c) *Pbil. Heb. Mixt. pag. 147. (d) dub. vex.
 de temp. æmulis pag. 429. Critica ejus fac.*

(e) *Eph. 2. 14.*

etiam Discipuli, post ipsius gloriosam resurrectionem & in cœlos adscensionem, variarum lingvarum & miraculorum donis coronati sunt. Post cujus etiam adventum oracula Ethnicorum (non extemplo sed pedetentim) obmutescere putantur. Hæc jam antedicta cū etiam ad invitandum Ethnicos a DEO facta sunt, sic nec suo fine frustrata esse, omnipotentia & gratia DEI nos credere jubent, præsertim cum horum miraculorum famam, aures Ethnicorum strinxisse, ex eorum scriptis in Libris an: all: probat Doctiss. Huetius.

§ XII.

Tandem & illud minime relinquendum quod DEUS habitationem suam in medio terræ (haud forte fortuna) elegerit. Hebræi enim dicuntur *habitaſſe ſuper umbilico terra*, (f) & Ez. 5. 5. sic (namque) dixit Adonai, Jehovibz hoc (est) Hierosolyma: in medio gentium posui

eam

(f) Ez. 38. 12.

eam, & circa eam terra (sunt); erat enim instar puncti in circulo, vel ut ingeniosissima similitudine Rabbiorum utar: (g) Mundum dicunt similem oculo, cujus album representat Oceanus, qui circumdat totum mundum. Nigrum sit ipse mundus, & pupilla que est in nigro Hierusalem, atque imago que conspicitur in pupilla, sanctuarium. Ablegandi igitur sunt Ethnici, qui idem de Templo Delphico ferunt, & cum suis a Jove ad fines mundi emissis corvis. Non fortuito DEUM hunc terræ situm aliis præoptasse dixi, sed factum hoc est ex sapientissimo ejus consilio & gratia, in eum finem quem intendit. Dietericus cujus verba faciam mea: (b) Quantum vero, inquit ille, DEI beneficium, quod DEUS urbem hanc (Hierusalem) constituit, ut esset certa doctrinæ sedes & tanquam Academia, que veluti arx in arduo monte sita conspiceretur undique, miraculis & felicitate illustraretur, ut inde vox doctrinæ

(g) Buxt. Lex. Chald. Tal. pag. 2034.

(b) Antiq. Bib. pag. 644.

ad gentes quaquaversam perferretur, & pag. seq: Eam (Hierusalem) in medio gentium posuit DEUS, ut in ejus circuitu apparerent magnalia DEI, siquidem tum temporis nulla pars mundi, frequentia hominum nobilior fuit, quam quæ in circuitu erant plage proximiores. Addo judicium Magni Doctoris Benzelii. qui sic, (i) Missis nunc destinationis hujus causis aliis, id saltem attingi potest, servasse proposito Divino in constituenda gente electa, terram hanc non solum quod lacte & melle flueret; sed & quod in circuitu haberet & habitura esset florentissima orbis imperia, ad quæ commode edulgari posset Divinorum operum & oraculorum celestium fama, indeque in orbem universum proferri. Hinc DEUS dicitur operari salutem in medio terre. Ps. 74. 12. conf. Ezech. 5, 5. & Syracid. 24. videantur quæ de sedibus Ecclesie in V. Test. habent auctoritates Geographie Sacre.

D

S.

(i) Brediar. Hist. Eccl. pag. 50. 52.

§. XIII.

Postremo rerum Judaicarum gnaros fuisse Ethnicos, fidem faciunt aperta eorum scripta, qui Historiam Judæorum compilarunt, inter quos (propter copiam eorundem) nuncupo: Justinum (k), qui non tantum Abrahami, verum etiam Israëlitis, Judæ, Josephi, qui minimus ætate inter decem Israëlitis filios fuit: cujus excellens ingenium veriti fratres, clam interceptum peregrinis mercatoribus vendiderunt, a quibus deportatus in Ægyptum est &c. quinimo & Mosis facit mentionem. Tacitum, (l) ubi & ille de Mose, de Circumfione; ut diversitate noscantur. Transgressi in morem eorum idem usurpant; quin etiam de DEO eorum sic loquitur: *Judei mente sola, unumque Numen intelligunt; Profanos qui DEUM imagines, mortalibus materijs, in species hominum effingant. Summum illud & æternum, neque inutabile, neque interiturum. Igitur nulla simulacra urbibus suis, ne dum templis sunt.* Qui-

(k) Lib. 36. a cap. 2. (l) lib. 36. c. 2.

Quibus verbis falsitatis arguit ea, quæ ipse prius, de Idolis ab iisdem cultis iugatur. Tandem de *Hierosolyma* genti *Levite*, & *primis munimentis urbe*, deque ejus *immense opulentia templo verba facit*, & quæ sunt reliqua, (m) denique appello *Strabonem*, (n) in his licet multa tabulosa sint, quædam tamen vera esse nemo non vidit.

§. XIV.

Atque sic non minori brevitate quam simplicitate, non ut debui, sed ut potui. ex necessitate, convenientia, miraculis DEI, facilitate & testimoniis enixus sum probare Ethnicos rerum Hebraicarum Scientes fuisse, & in multis se ad eorum composuisse mores. Gloriam Jehovahæ, ut in omni re, sic maxime hic celebrans, qui notitiam suam menti Gentilium concessit, modum autem cultus sui ipsis quærendum reliquit; stupenda miracula eos audire & videre fecit; habitaculum suum in medio eorum

(m) *Hist. l. 5. v. 3.* (n) *lib 16.*

rum posuit, hæc omnia eum in finem,
 quo defectum suum agnoscerent, Crea-
 toremque Benignissimum ubi se peculia-
 ri ratione revelavit, quærerent. In nos
 vero collatam gratiam, ubi cum Ethnico-
 rum conferimus infinities majorem nos
 nactos esse comperimus : Igitur & æ-
 ternæ DEI laudis debitores nos esse
 agnoscimus, pro nunquam satis deoscu-
 landa sua revelatione. Da O Misericors
 DEUS & in hoc nobis tuam gratiam, ne
 mentes nostras ad æternam gloriam cre-
 atas, vana Philosophia, inanibus quæsti-
 onibus, & Scholasticorum technis obru-
 amus, sed semper in æternitatis via, æter-
 na luce & veritate roborati, Summa de-
 votione & Sanctitate ambulemus; ver-
 bum enim tuum O DEUS, via, lux &
 veritas est, id aurum est, quod in igne
 afflictionis solum manet, argento,
 ligno, fœno & stipula
 combustis.

